"HOORENS EN SCHULPEN"
Schelpenboeken 1550-1850

Tentoonstelling in Teylers Museum, Spaarne 16, 2011 CH Haarlem
31 augustus t/m 10 november 1991
open: di t/m za 10-17 uur, zo 13-17 uur

De najaarstentoonstelling in Teylers Museum is gewijd aan schelpenboeken uit de periode 1550-1850. Het is de eerste maal dat het rijke bezit van de museumbibliotheek het onderwerp van een tentoonstelling is. Een veertigtal geïllustreerde werken geeft een prachtig overzicht van drie eeuwen schelpen verzamelen. De meestal met de hand ingekleurde afbeeldingen tonen de gevarieerde collecties aan koningshoven, bij particulieren en van wetenschappelijke expedities. Enkele bladzijden uit de geëxposeerde boeken zijn met schelpen 'nagebouwd' en geven zo een goed beeld van de hoogtepunten uit oude verzamelingen.

Schelpen hebben de mensen altijd geboeid. Al 30.000 jaar geleden droegen de grotbewoners van de Dordogne-vallei kettingen met schelpen, afkomstig uit de Atlantische Oceaan en Middellandse Zee. In de loop der eeuwen zijn schelpen gebruikt als decoratie, betaalmiddel, voedsel en muziekinstrument. Sommige soorten leverden parels en andere kleurstoffen om kleding te verven.

Het verzamelen van schelpen dateert van lang geleden. Eén zo'n verzameling werd in het jaar 79 in Pompeii bedekt door het as van de Vesuvius. Deze collectie bevatte zowel soorten van het land als van de zoete en zoute wateren. De echte belangstelling voor schelpen ontstond in de zestiende eeuw toen over zee de wereld werd ontdekt. Behalve handelswaar brachten de schepen ook curiositeiten mee naar huis, waaronder gedroogde vissen, koraal en schelpen. Vooral de laatste dieren waren door hun kleurenpracht en vormenrijkdom bij verzamelaars zeer in trek.

In heel Europa werden toen verzamelingen, naturaliën-kabinetten, aangelegd waarvan schelpen vaak onderdeel uitmaakten. Door het enorme aanbod van onbekende schelpen gingen verzamelaars en onderzoekers de collecties beschrijven. De eerste geïllustreerde schelpenboeken dateren dan ook uit halverwege de zestiende eeuw. In de zeventiende eeuw werd de aanpak wetenschap-

pelijker, hoewel menig schelpenboek nog 'ter verlustiging van het oog en den geest' werd uitgegeven.

Pas honderd jaar later werd door Linnaeus een systeem bedacht waarin alle hem bekende dieren, planten en mineralen een vaste plaats kregen en hun Latijnse naamgeving werd geregeld. Linnaeus kende in 1758 nog maar 700 verschillende schelpensoorten. Inmiddels zijn er ca. 50.000 bekend. Daaraan hebben vele (wetenschappelijke) expedities bijgedragen. Tal van geleerden hebben vooral in de negentiende eeuw duizenden nieuwe soorten afgebeeld en beschreven. De meeste van deze fraai geïllustreerde boekwerken kwamen in Teylers Museum terecht.

ONZE LEDEN IN KRANT EN TIJDSCHRIFT

Hobby wetenschappelijk bedreven. Gerrit Doeksen, autoriteit op het gebied van schelpen, door Renske Gorter.
Terschelling Magazine, 2 (2), 1991: 16-17, illustr.

Jelsumer catalogiseert waddenschelpen. Op eilanden spoelen schelpen van duizend eeuwen oud aan, door Sytse Singelsma.
Leeuwarder Courant, 7 aug. 1991: 15, illustr.
(Thijs W. de Boer & Rykel de Bruyne)

JUWELEN UIT DE ZEE

Jubileumtentoonstelling van de Belgische Vereniging voor Conchyliologie (BVC) van 14 augustus t/m 11 oktober 1991 in de Fernand Collin-zaal van de KB-Toren, Eiermarkt 20 te Antwerpen. Openingstijden: elke werkdag van 9 tot 16.30 uur, donderdag van 9 tot 17.15 uur.

GESIGNALEERDE LITERATUUR

ROMBOUTS, A., 1991. Guidebook to Pecten Shells. Recent Pectinidae and Propeamussiidae. 184 pp., 31 colourpl., hardbound. Dr. W. Backhuys/U.B.S., Oegstgeest. ISBN 90-73348-07-2. fl. 85,00.

WOUTERS, K. & L. BAERT (red.), 1989. Invertebraten van België. Verhandelingen van het symposium "Invertebraten van België", Brussel 25-26 nov. 1988. - Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen, Brussel. 468 pp. ISBN 90-73242-0101.
(Dit boek bevat een groot aantal lezenswaardige artikelen betreffende het 'EIS-werk' in België, met o.a. veel verspreidingskaartjes).

TE KOOP AANGEBODEN

Collectie Conidae (± 110 soorten)
Tel. 05142-2154.
Van vele soorten zijn meerdere exemplaren aanwezig. Alles goed gedokumenteerd en prima materiaal.